

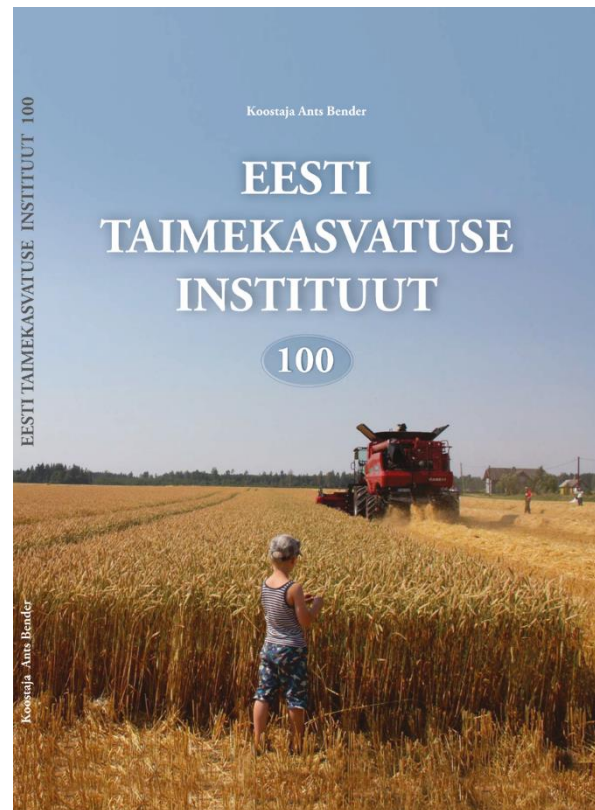
TUTVUSTAV LÜHIÜLEVAADE EESTI TAIMEKASVATUSE INSTITUUDI JUUBELI PUHUL ILMUNUD RAAMATUST

Sada aastat tagasi oli Vabadussõjas iseseisvuse kätte võidelnud Eesti Vabariigi talurahva kõige edumeelsem osa jõudnud täiesti kindlale veendumusele põllumajandusteaduse asendamatuses, sest juba siis seati esmaseks eesmärgiks pakkuda eesti rahvale nii maal kui linnas vajalikul hulgal kvaliteetset kodumaist toitu ning rahuldada produktiiv- ja lemmikloomade sööda-vajadus farmides. Sama asendamatuks peeti põllumajandussaaduste ekspordi, et hankida areneva maailma karmides konkurentsi tingimustes kaubeldavaid moodsamaid põllutöomasinaid, seemnevilja, väetisi, ehitusmaterjale, mis vajasis veel siinsetes oludes katsetamist nende tõelise sobivuse kindlaksmääramiseks.

Kodumaa põllumajanduse ees seisvate ülesannete lahendamisele kaasaitamiseks asutati 1920. aastal Riigi Põllutöö katsejaam Arukülas (töötas aastast 1925 Kuusikul), Sordikasvandus Jõgeval ja taastati Tooma sookatsejaama töö. Sellest ajast on nüüdseks möödunud 100 aastat. Vahepeal on palju vett merre voolanud, teadusasutusi on reformide käigus liidetud-lahutatud, uurimistöö temaatika on muutunud, mitu põlvkonda teadureid-abijõude vahetunud. Kõigist selle aja jooksul toimunud muutustest annab ülevaate põllumajandusdokter Ants Benderi koostatud juubeliraamat **Eesti Taimekasvatuse Instituut – 100** (Jõgeva, 2020, 352 lk). Koostajale oli toeks toimetuse kolleegium koosseisus: Ülle Tamm, Valli Loide, Toivo Univer, Erkki Hannolainen ja Arvo Sirendi. Raamat on kõva-kaaneline, värvitrukis, illustreeritud rohkete fotodega. Teostuse juures on andnud oma panuse Sirje Tamm (arvutitekst ja kujundus), Reet Bender (keeletimetaja), Triinu Sarv (kunstnikutöö). Raamat sisaldab tellitud kaastöid 40-lt autorilt, milles võetakse kokku Eesti Taimekasvatuse Instituudi kujunemislugu, antakse põgus ülevaade Eesti eri paigus läbiiviidud taimekasvatustlikust uurimistööst, töötajatest, tulemustest ja panusest Eesti põllumajanduse arenguloosse.

Raamatus on käsitletav aeg jagatud viieks perioodiks: 1. asutatud Aruküla/Kuusiku, Tooma ja Jõgeva katsejaamad (1938. aastast ümbernimetatud instituutideks) töötasid iseseisvate asutustena (aastad 1920–1946). 1945. aastal lisandus neile puuviljanduse ja mesindusega tegelev instituut Pollis (tähistab tänavu 75.-ndat juubelit); 2. põllumajandusteadus (v.a sordiaretus Jõgeval) oli allutatud Eesti NSV Teaduste Akadeemiale (Põllumajandusinstituudi 1946–1952 ja Taimekasvatuseinstituudi 1952–1956 eksisteerimisaeg), 3. põllumajandusteadus lülitati TA süsteemist välja ja allutati põllumajandusministeeriumile (Eesti Maaviljeluse ja Maaparanduse Teadusliku Uurimise Instituudi (EMMTUI) eksisteerimisaeg, 1956–1994); 4. EMMTUI jagunemine väiksemateks uurimisinstituutideks (1990–2013) ja 5. Eesti Taimekasvatuse Instituudi tekkimine ja tänapäev (2013...). Raamat sisaldab Ants Benderi koostatud ja joonisena vormistatud skeemi, kust lugejal on võimalik jälgida 100 aasta

jooksul toimunud muutusi taimekasvatustlike uurimis-asutuste süsteemis.

Raamatus on püütud anda ülevaade tähtsamate kultuurigruppide (teraviljad, kartul, söödakultuurid, köögi- ja puuviljad, tehnilised kultuurid) sordiaretuse ja agrotehnoloogia arengust möödunud 100 aasta jooksul. Raamatu mahukates lisades tuuakse ära: 1. taimekasvatusteadlaste poolt eri aegadel välja antud olulisemate publikatsioonide loetelu; 2. Jõgeval, Pollis, Kuusikul ja Sakus aretatud põllu- ja aiakultuuride sortide nimistu; 3. töötajatele omistatud tunnustused (aunimetused, riiklikud preemiad, teenetemärgid Eesti Vabariigi Presidentidelt, põllumajandusministeeriumilt ja maaeluministeeriumilt); 4. tuuakse Eesti Taimekasvatuse Instituudis (mõeldud koos eelkäija-asutustega) töötanud 100 kõige enam põllumajandust ja põllumajandusteadust mõjutanud teadlaste lühielulood. Siia on kaasatud ka väljapaistvad teadlased-instituutide juhid Jaak Ümarik, Kaarel Liidak, Mihkel Pill, Leo Rinne, Aleksander Raidla, Ilmar Jürisson, Hans Kүүts, Edgar Tõnurist, Ilmar Aamisepp, Arnold Piho, Arvi Kallas jt.

Huvilistel on võimalik raamatut tellida Eesti Taimekasvatuse Instituudist.

Pm-dr Arvo Sirendi

